

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, 1712

Sectio Prima. Ejus principia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84796](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84796)

probabilior ex contradictoriis est tantum logicè vera, non minus, ac ex probabilibus.

N. Instabis ex eodem l.c.n. 14. Sola veritas est regula operandi: ergo non licet inter oppositas probabiles quamlibet eligere. Sed contra; quia veritas, ut est in re, non potest semper esse regula operandi, alias invincibilis error non excusaret a peccato; ergo veritas, ut est in mente; sed hæc convenit utrique opinioni certò probabili, immò utrique certò probabiliori, & assentiens assentitur ei ut veræ: ergo veritas, ut est in mente, per iudicium prudens minus probabile est etiam recta regula.

N. Deinde retorqueo: quia, juxta omnes, licet sequi tutiorem minus probabilem, quæ eo ipso, quòd sit minus probabilis juxta loquendi modum Adversariis familiarem, est magis falsa, quàm vera: ergo veritas tunc non est regula, immò qui eam sequitur, formidare prudenter potest, quòd legem veritatis violat, omittendo probabilioris minus tutam. Nec prodest dicere, quòd sequens tutiorem sit certus de non peccato: vel enim est certus ob tutiorem; & sic omnis tutior, etsi non probabilis, præferenda erit minus tutæ probabilissimæ: vel est certus ob minorem probabilitatem; & sic sequens minus tutam minus probabilem, erit quoque certus de

non peccato. Rursus aliud est, quòd sequens tutiorem minus probabilem sit certus de non peccato, & hoc fateor; aliud de veritate: tunc autem vel illi tutiori minus probabilis assentitur, vel non? Si assentitur; ergo assensus præstitus tutiori minus probabilis est prudens: si non assentitur; ergo suspensio iudicii directum de veritate tutioris minus probabilis unice contentus hoc reflexo: *Sequendo tutius non pecco.*

Nec satis est dicere, quòd dum eligatur tutior minus probabilis, ex gr. de obligatione jejunii, dirigatur ab hoc iudicio, *Jejunando non pecco.* Primo, quia non est questio, an peccem jejunando, sed an teneam jejunare: ergo questioni directæ non respondetur. Secundo, vel tunc suspensio iudicii directi circa obligationem jejunii, à solo reflexo directus non pecco, sequendo tutiorem minus probabilem; vel iudicium directum non suspendo? Si suspendo; ergo sicut satis est iudicium reflexum de licentiâ tutioris minus probabilis, suspensio omni directo de veritate, circa obligationem jejunii, in quoque reflexum de certâ probabilitate opinionis, suspensio omni directo de ejus veritate satis erit. Si non suspendo; ergo directè assentior minus probabilis stanti probatione jejunii.

DISPUTATIO XXVI.

In Patrem Adamum Ebrentreich.

N. I.

PRODIIIT anno 1699. Romanis ex Typis citavi Theologiæ Doctoris libellus, brevitate, claritate, & doctrinâ nobilis. Probabiliorista est, & quidem mitissimus, unoque in libello tria præstat. Primò trahit sua principia, & conclusiones de licentiâ, & usu opinionis probabilis. Secundò eorum principiorum furiorem declarationem in sexdecim Articulis divisam exhibet, impugnando præcipuè insufficienciam iudicii de objectivâ probabilitate. Tertio probationem Lydii lapidis, seu refutationem Doctoris Perer pro Probabilismo. Quæ omnia servato ejus ordine breviter discutiam.

SECTIO I.

Ejus principia.

§. I.

Primum, secundum, tertium principium.

SUMMARIUM.

Ait quòd ad omnem actionem moralem requiratur iudicium de licentiâ actionis, adeoque de honestate materiali, & non tantum de formali, n. 2. ad 5.

Rejicio: Satis de honestate formali actionis, n. 6. 7. 8.

Nego requiri iudicium directum, n. 9. 10.

Ait quòd honestas moralis pendeat à conscientia distamine proponente objectivam, n. 11.

Nego requiri distamen de honestate materiali, satis de formali, n. 12.

Omnes docent, quòd ut subditus pareat, & ut quis

quis minus probabilem tutiorem sequatur, satis reflexum, ib. & n. 13.

Nego requiri iudicium directum de honestate materiali, ut formaliter honeste operer, n. 14. 15. 16.

N. 2. **P**rimum est, quod ad omnem actionem moralem praequiratur iudicium de licentia, aut non licentia actionis.

N. 3. **C**um autem, inquit pag. 5. conscientia esse possit speculative falsa, & practice vera, ut patet in invincibiliter erronea, hinc non tantum judicare debet de honestate, aut inhonestate formali actionis, sed etiam de ejusdem honestate, aut inhonestate materiali.

N. 4. **C**onfirmat 1. quia operans, non praemissa diligentia cognoscendi honestatem aut inhonestatem materiale, peccat ignorantia culpabili: ergo conscientia tenetur judicare de honestate materiali.

N. 5. **C**onfirmat 2. quia si conscientia deberet tantum judicare de honestate formali, non rejiciendi essent Authores aliqui, tuentes praequiri conscientiam certam, nam certam de honestate formali praequiri conscientiam non est dubium; immo, juxta plures, evidentem: ergo cum rejiciantur ut nimii, loquuntur de honestate materiali: ergo ad actionem moralem praequiratur necessarium aliquid de objectiva, seu materiali honestate, aut inhonestate iudicium.

N. 6. **S**ed contra 1. quia illegitima est hac consequentia: Ad omnem actionem moralem praequiratur necessarium aliquid de licentia, aut non licentia, seu de honestate, aut inhonestate actionis iudicium: ergo necessarium praequiratur iudicium de materiali honestate, aut inhonestate actionis. Illegitima est, inquam, hac consequentia, quae transit ab aliquo indeterminato ad quid determinatum. Quod necessarium sit aliquid de honestate, aut inhonestate actionis iudicium, est certum: at quod debeat esse de materiali honestate, aut inhonestate, est prorsus falsum; satis enim est iudicium de formali honestate, aut inhonestate actionis, suspensio omni directo de ejus honestate, aut inhonestate materiali. Simili vitio laborat paritas erroris invincibilis; ex eo enim quod conscientia invincibiliter errans sit iudicium speculative falsum quoad materiale honestatem actionis, & practice verum quoad ejus honestatem formalem, infert hoc in omni conscientia esse necessarium, nempe quod judicare debeat de objectiva honestate rei.

N. 7. **C**ontra 2. quia pag. 5. ait: Principium est: Ad omnem actionem moralem praecedere debet iudicium, quo actio judicetur esse li-

cita, vel illicita. Et pag. 8. ait: Hoc igitur conventum inter nos sit, ad actionem moralem necessarium esse iudicium, quo etiam de honestate, vel inhonestate materiali, & objectiva judicetur. Quapro, qualiter ex primo inferat secundum? Etenim quam certum est primum, eo quia implicat actio moralis sine conscientia; sed hoc est iudicium de licentia, aut non licentia actionis: ergo implicat actio moralis sine iudicio de licentia, aut non licentia actionis: tam falsum est secundum, ut constet ex tota disp. 22. 23. 24. ubi ostendi nullum necessarium praequiri iudicium directum de objectiva honestate: ergo sicut primum principium est, quod aliquod praequiratur de licentia iudicium, ita certo falsum mihi est, quod praequiratur iudicium de materiali licentia, aut honestate actionis.

Contra 3. quia sicut ex eo, quod certum N. 8. P. Adamo sit, quod necessarium sit praequiri iudicium de materiali honestate, ut ait pag. 8. nequitiam per eundem Authorem inferitur, praequiri certum de materiali honestate iudicium; immo illud affirmat, & hoc negat; ita nos, ex eo quod praequiratur aliquid de honestate formali iudicium, negamus inferri, praequiri aliquid de honestate materiali.

Ad 1. confirm. aliud est, quod ante operationem homo teneatur inquirere honestatem, aut inhonestatem materiale actionis, quod verum est; si enim eam querere negligeret, peccaret ignorantia culpabili: aliud, quod ea non inventa, sed manente obscura, immo, si mavis, etiam probabilius aut certo moraliter inventa, teneatur homo judicare de illa; quod falsum est; potest enim suspendere iudicium directum, etiam certo moraliter verum, quia potest esse in re falsum; & unice appellare ad reflexum de licentia operandi actum, quem potest certo moraliter judicare honestum in re.

Ad 2. satis ostendi disp. 23. & 24. exemplo Deipare, Angelorum, Beatorum, Adam, & omnium Prudentum, quod ad formaliter honeste operandum in incertis necessarium non sit iudicium subjective probabile, probabilius, aut moraliter certum de materiali honestate; sed satis iudicium reflexum certum de objectiva probabilitate, aut probabilitate, aut morali certitudine honestatis materialis.

Dices 1. ex P. Adamo art. 1. pag. 39. quod N. moralis honestas actus pendeat a dictamine conscientiae; sed hoc est regula proxima proponens objectivam honestatem, aut inhonestatem: ergo moralis honestas pendeat a dicta-

à dictamine conscientie proponente objectivam honestatem. Minorem probat ex P. Sanch. *lib. 1. in Decal. cap. 9. num. 1.* ex P. Lessio *1. 2. qu. 19. art. 6. dub. 1.* ex P. Bardi *disceptat. 1. cap. 1. n. 3.* ex P. Illung *tract. 1. art. 1.* qui omnes fatentur, quod dictamen conscientie sit iudicium proponens objectum tamquam honestum, vel turpe, aut actionem tamquam licitam, aut illicitam: ergo iudicium, quo quis iudicat actionem esse in re honestam, est dictamen conscientie: ergo dictamen conscientie est iudicium de materiali honestate, aut inhonestate. Confirmat; quia error est circa objectum secundum se: ergo, cum conscientia invincibilis erronea obliget, talis conscientia est de objecto secundum se, seu de materiali honestate, aut inhonestate.

N. Sed contra; quia aliud est, quod conscientia invincibiliter erronea, vel subjective probabilis, probabilior, aut moraliter certa, sit iudicium de materiali honestate, aut inhonestate, quod concedo; aliud, quod ad omnem conscientiam, necesse sit iudicium de materiali honestate, aut inhonestate; ita ut satis non sit iudicium de honestate materiali, suspensio omni de honestate materiali; vel dato solo reflexo certo de probabilitate, aut probabilioritate honestatis materialis, quod nego. Similiter aliud est, quod iudicium de licito, aut illicito secundum se, & materialiter sumpto, sit dictamen conscientie; aliud, quod ad omne conscientie dictamen, necesse sit tale iudicium de licentia, aut non licentia materiali, objecti, & actus: illud est verum, hoc falsum. Nec citati Doctores aliud docent; omnes enim docent, quod licite pareat subditus, suspensio omni iudicio directo de honestate materiali rei; omnes quod speculative dubitans de materiali honestate, aut inhonestate rei, licite operetur deposito dubio per principium reflexum, seu suspensio iudicio directo de materiali honestate rei: ergo, ut honeste formaliter operer, non semper est necessarium iudicium de materiali honestate actus, & objecti.

N. Constat hoc in similibus syllogismis:
13. Omne quod non est certo materialiter malum, immo quod est probabiliter malum, si precipiatur, est licitum; sed commutatio officii non est mihi certo materialiter mala, sed tantum probabiliter mala, & a Superiore precipitur; ergo ea mihi licet, Superiore precipiente. Ecce, hic nullum adest iudicium de honestate materiali, sed unice de formali; nam potest esse falsum, quod id, quod non est certo materialiter malum, non sit materialiter malum: similiter in hoc,

quod centum graves T.T. dicunt materialiter licitum, est licitum: ecce non est iudicium, quod sit materialiter licitum, nam potest esse falsum; sed quod sit formaliter licitum: ergo ut quis honeste formaliter operetur, non semper est necessarium iudicium de honestate materiali. Hinc patet ad alia. Vide instantiam allatam n. 8. & qua dedi disp. 25. per totam.

Dices 2. Ad omnem actum morale necessaria est conscientia; sed hec est iudicium de materiali honestate, aut inhonestate: ergo. Confirmat *art. 2. pag. 52.* quia conscientia opinativa est incerta; sed non nisi de materiali honestate, de hac enim iudicat; ergo de hac est incerta. Addit, quod iudicans aliquid esse malum, non potest illud exequi; similiter abstrahens, an actio sit licita, nequit eam exequi; ergo ut possit, debet iudicare licitam.

Sed contra; quia quæ trahit ex P. Valenz. N. P. Sanch. P. Mendo, & aliis, nil probat, quam quod nisi iudicem aliquid esse honestum, aut non vetitum, non possum operari; sed quod certum est; nam requiritur bonitas, seu iudicium de honestate: at quod hoc iudicium debeat semper esse de materiali honestate, ita ut implicet, ut formaliter honeste operer sine prævio iudicio de materiali honestate, hoc probandum est, & nunquam probabit.

Ad confirm. fateor ita esse; sed quid inde? Hoc enim unice probat, quod operans juxta 16. conscientiam subjective probabilem habeat iudicium directum incertum de honestate materiali: at probet, quod tale iudicium incertum de materiali honestate sit semper necessarium, ut honeste formaliter operer. Idem dico de aliis, quæ unice probant necessarium aliquod iudicium de honestate rei; quod tamen esse debeat de materiali honestate, non probant.

Secundum, & tertium ejus principium N. est, tum quod aliud sit, quod sit probabile, 17. actum esse materialiter honestum; aliud, quod sit materialiter honestus: tum quod intellectus nequeat simul iudicare, actum esse, & non esse materialiter honestum, etiam pro utraque parte adfuit motiva. Utrique principio consentior, & utrumque sæpe a me probatum.

S. II.

Quartum, quintum, sextum.

SUMMARIUM.

Ait, quod stante motivo probabiliori intellectus nequeat assentiri minus probabili: quia si assentiret

sentiri vellet, tenetur probabiliori, n. 18. ad 21.
Solve, n. 22. ad 24.

Inter similia alba, plura sunt alba, quam nigra; inter similia vero, tot sunt falsa, quot vera, n. 25. 26.

Ait, quod est viri graves iudicent hoc esse materialiter honestum, si mihi sit intrinsece probabilius, non esse, nequeo illis assentiri, n. 27.

Solve, n. 28.

In quo fundetur Doctorum autoritas? Ibid.

In honestas formalis non fundatur in iudicio de inhonestate materiali, n. 31.

Ut formaliter peccem non est necessarium iudicium de inhonestate materiali, ibid.

N. 18. **Q**uartum principium est, quod stante motivo probabiliori intellectus non possit assentiri opposito minus probabili; esto enim utrumque iudicium suspendere possit, attamen ex hypothese quod assentiri velit, necesse est, ut probabiliori assentiat. Ratio est; quia, si assentiretur minus probabili, oppositam probabiliorum iudicaret falsam; sed hoc implicat: ergo

N. 19. **S**ecundo, quia affirmans sine ratione, affirmat imprudenter: ergo affirmans unum præ altero, sine ratione affirmandi hoc præ illo, sed potius è contrario, imprudenter affirmabit; sed quoties una pars videtur minus similis vero, altera opposita magis similis vero, non habet intellectus rationem affirmandi, quod pars minus similis vero sit vera, & pars similior vero sit falsa, sed potius è contrario: ergo intellectus nequit prudenter affirmare, actionem esse materialiter honestam, quando ipsi probabilius est, quod sit materialiter inhonesta.

N. 21. **T**ertio, dicere, quod notabiliter similis nigro sit album, & quod clarè est minus simile nigro, sit nigrum, est imprudentia: ergo dicere, quod id, quod clarè videtur similis vero, sit falsum; id verò quod est minus simile vero, sit verum, erit imprudentia. Sanè totus intellectus (ait pag. 12.) resistit huic illationi: Hoc clarè est similis auro, ergo non est aurum: Hoc clarè est minus simile auro, ergo est aurum: ergo est contra rationem, opinionem similiorem vero iudicare falsam, & minus similem vero iudicare veram.

N. 22. **S**ed contra; quia quod intellectus possit physice assentiri minus probabili, ostendi disp. 8. paritate Infidelitatis, Hæresis, & iudicii temerarii. Dato quod physice possit, moraliter possit, ostendi paritate voluntatis capacis eligere minus bonum ex motivo honesto; ergo etiam intellectus minus verum. Ut autem voluntas minus bonum eligens

non rejicit maius, tamquam malum; ita intellectus assentiens minus probabili, ut veræ, non dissentitur probabiliori tamquam falsæ: immò, etsi dissentiretur, quid inde? Ut enim ob diversitatem potest inter bona eligi minus; ita ob eandem potest intellectus inter probabiliter vera assentiri minus vero.

Ad 1. transmittit maiorem, de qua vide, N. quæ dedi disp. 8. sect. 6. §. 1. & nego minorem. 23.

Ad 2. nego, quod intellectus non habeat rationem assentiendi minus probabili tamquam vero; immò cum alterutrum sit in re falsum, eo ipso intellectus uni parti assentitur, alteri dissentitur; habet ergo cur assentiat, & cur dissentiat; immò motivum ob quod assentitur, non est idem, ac ob quod dissentitur: quod si P. Adamus hoc consideraret, nil haberet quod objiceret. Vid. disp. 8. sect. 6. §. 1. & 3.

Ad 3. concessio antecedenti, nego consequenti. Disparitas est patens; quia inter similia nigro non sunt tot alba, quot nigra; immò plura nigra, quam alba: at inter similia vero, tot sunt falsa, quot vera; & inter minus similia vero, tot sunt vera, quot falsa: ergo licet imprudentia sit, similis nigro dicere album; non tamen est, similis vero dicere falsum, & minus simile vero dicere verum.

Ratio est, ut sæpe dixi; quod tam maior, N. quam minor probabilitas, æquæ, & toties 26. connectitur cum vero, ac cum falso; & per hoc, quod unum sit probabilius verum, non ideo est verum in re, etsi videatur magis verum: contra maior similitudo albi connectitur plerumque cum albo, non cum nigro; & minor similitudo albi connectitur plerumque cum nigro, non cum albo. Quantum ergo intellectus ab oculo distat, tantum paritas à paritate.

Quintum principium est, quod ex eo N. quod viri docti, & probi affirmant aliquid 27. esse materialiter honestum, quod mihi intrinsece probabilius est, esse materialiter inhonestum, non possum ob eos viros prudenter iudicare esse honestum. Ratio est, ait pag. 15. quia tota autoritas nititur rationi: ergo si iudico eorum rationes clarè minus probabiles, & falsas, nequeo prudenter assentiri, quod illud sit materialiter honestum. Accedit, neminem posse prudenter sentire cum illo, quem potest prudentius iudicare, quod fallatur.

Sed contra; tum quia, etsi mea mihi sit N. clarè probabilior, adhuc opposita est mihi 28. certò probabilis, nec huius rationes, non nisi probabiliter, iudicantur falsæ: tum quia, etsi

et si rationes oppositæ videantur mihi probabilius falsæ, quia tamen Doctorum auctoritas non fundatur in ratione hujus tantum opinionis, quam nunc asserunt, sed in sapientia, quam in pluribus aliis materiis manifestarunt, non est, cur non possim prudenter judicare, me hic, & nunc falli, judicando eorum rationes esse falsas, atque adeo, suspensio omni judicio directo, nixo motivo mihi clarè probabiliori, & fundatus unice eorum auctoritati, formare potero aliud directum juxta eorum opinionem. Vid. disp. 17.

N.
29.

Sextum principium est, quòd, quando viris probis, & doctis nequeo prudenter assentiri circa materialem honestatem actionis, tunc nec possim ob eorum auctoritatem judicare prudenter, fore mihi actionem illam formaliter honestam. Tum quia & honestas formalis, ait pag. 17. confurgit immediatè ex judicatâ inhonestate materiali. Tum quia nemo potest se excusare à peccato formali sequendo illos, quos non poterat prudenter judicare non falli. Tum quia potero contra mentem loqui sine formali mendacio; seu potero honestè formaliter docere aliquid esse licitum ex aliorum auctoritate, quod interitus judico falsum.

N.
30.

Sed contra; quia hæc nituntur principio nobis certò falso, nempe quòd ad honestè formaliter operandum necessarium sit directum de honestate materiali judicium, satis enim est, vel solum directum, vel solum reflexum de probabilitate honestatis: tum quia, etiam datâ judicii directi de honestate materiali necessitate, falsum, quòd nequam directè assentiri ob rationem, & auctoritatem mihi certò probabilem.

N.
31.

Hinc ad 1. nego, quòd inhonestas formalis immediatè confurgat ex judicatâ inhonestate materiali; immò hoc est contra omnes; omnes enim docent, quòd operans in dubio, & non deposito, peccet formaliter; sed operans in dubio de honestate materiali suspendit omne judicium directum tam de honestate, quàm de inhonestate materiali: ergo operans sine judicio directo de non honestate materiali peccat: ergo falsum, quòd formalis inhonestas, seu formale peccatum immediatè confurgat ex judicatâ inhonestate materiali: si ergo, ut formaliter peccem, necessarium non est judicium de inhonestate materiali, eo ipso falsum est, quòd formalis inhonestas immediatè oriatur ex judicata inhonestate materiali. Immo hinc eruo novam rationem, quòd si ut formaliter inhonestè operer, necesse non est judicium de inhonestate materiali; ne-

que necessarium erit judicium de honestate materiali, ut formaliter honestè operer; sed tatis, ut dubium de honestate deponitur per judicium aliquod reflexum, suspensio directo de honestate materiali.

Ad 2. distinguo: Nemo excusatur à peccato formali sequendo eos, quos potest prudenter judicare falli, ita tamen ut judicet prudenter etiam non falli, nego; nam tamen, ut nequeat, aut non judicet eos prudenter non falli, concedo.

Ad 3. nego mai. nam judicare, licere per se, & eorum ex alienâ auctoritate, & judicare ex meâ ratione non licere, non opponuntur, ut latè dixi disp. 12.

SECTIO II.

Ejus Conclusiones.

SUMMARIUM.

Negat licere minus tutam minus probabilem, n.

34.

Impugno, n. 35.

Asserit licitum sequi notabiliter probabiliorem minus tutam, omniâ tutiori minus probabili, n. 36.

Retorqueo, n. 37.

Ait, quòd si utraque sit æqui probabilis, tutior sequenda, n. 38.

Subdit quòd si notabile commodum temporale accedat citra prejudicium tertij, poterit quis in sui favorem judicare, ibid.

Si notabile commodum est ratio sufficiens, ne quis obligetur inter æquè probabiles admittere, & per commodum sit probabilior, licet bit minus tuta minus probabilis, n. 39.

PRIMA est, illicitum sequi minus tutam N. minus probabilem; quia ad honestè agendum prærequiritur judicium prudens de licentia materiali, seu honestate objectivè actionis; sed habens opinionem tutiorem, & probabiliorem de inhonestate materiali, nequit habere judicium prudens de honestate materiali: ergo.

Sed contra; quia maior est falsa, & peccat in supposito: falsa ex inductione Depa- 35. ræ, & Beatorum, qui directi sunt ad honestas operationes ex solo reflexo de probabilitate materialis honestatis judicio, sine omni directo de honestate materiali: ergo & nos peccat, quia supponit, quòd ut quis sequatur minus probabilem minus tutam, debeat judicium subjectivè probabile unire judicio subjectivè probabiliori, quòd repugnat, cum aliud sit similitudo probabilitatis, aliud probabilitas simultatis, nec liceat ab uno transire ad aliud.